

Kazatel: Josef Hurta

Čtení: Jer 17, 19 – 27

Text: Jer 18,1-12

Slovo, které se stalo od Hospodina k Jeremiášovi: "Vstaň a sestup do hrnčičova domu a tam ti ohlásím svá slova." Sestoupil jsem tedy do hrnčičova domu, právě když pracoval na hrnčičském kruhu. Ale nádoba, kterou vlastní rukou z hlíny zhotovoval, se nepovedla. Začal znovu a udělal z ní nádobu jinou; dělal, co se mu zdálo být správné. I stalo se ke mně slovo Hospodinovo: "Cožpak nemohu naložit s vámi jako ten hrnčič, dome izraelský? je výrok Hospodinův. Hle, jste v mých rukou jako hlína v rukou hrnčičových, dome izraelský. Jednou promluví proti pronárodu a proti království, že je vyvrátím, podvrátím a zničím. Avšak odvrátí-li se onen pronárod od zla, jež páchal a proti němuž jsem mluvil, budu litovat toho, že jsem zamýšlel způsobit mu něco zlého. Jindy promluví o pronárodu a o království, že je vybuduji a zasadím. Budou-li se však dopouštět toho, co je zlé v mých očích, a nebudou mě poslouchat, budu litovat toho, že jsem slíbil prokázat jim dobré věci. A nyní vyřídím mužům judským a obyvatelům Jeruzaléma: Toto praví Hospodin: Hle, já připravuji proti vám zlo, to zamyslím proti vám. Navraťte se už každý ze své zlé cesty, napraďte své cesty a své skutky." Oni však řekli: "Zbytečné řeči. Půjdem za svými úmysly, každý z nás bude jednat podle svého zarputilého a zlého srdce."

V kázáních proroka Jeremiáše jde na jedné straně o zápas s Hospodinem, který prorokovi ukládá své slovo k vyřízení, a na druhé straně jsou Jeremiášovi posluchači. Uvěří Jeremiášovi, že Bůh je živý a přichází k nim v jeho slovu?

A tak Jeremiáš na počátku svých kázání řekne: slovo Boží je jako "překypující hrneč" (Jer 1, 13). Všude jaksi překypuje, nelze jej udržet pod pokličkou, ono se dere ven, nejde pochyťat, nelze jej udržet. Je to slovo, které si Jeremiáš nevymýšlí, ale které je mu svěřeno, které prostě musí vyřizovat posluchačům. I jej samotného toto slovo přemohlo, je silnější než on.

A na jiném místě říká Jeremiáš: Už to Boží slovo nebudu připomínat, nebudu mluvit v Božím jménu. Mám z toho jen posměch a nepříjemnosti (kap. 20). A pak ale dodá: *je v mém srdci jak hořící oheň*. Já bych si to Hospodinovo slovo nejraději nechal jen pro sebe, ale nelze. Ono chce ven, páli jako oheň. Je to slovo ne ledajaké, ale slovo, ve kterém jde o život. A nejen můj život, nýbrž i život mých blízkých. Je to slovo, kterým mohu mnohé zachránit. A to si mám nechat pro sebe? To nejde!

Jeremiáš kázal, vykládal a vyřizoval Boží slovo pravidelně. Vyzýval své posluchače: Bojte se Hospodina a dobře se povede vám i vašim rodinám. Bojte se, to znamená, berte jej vážně, respektujte jeho vůli, mějte jeho slovo za svrchovanou autoritu. Vždyť to není slovo ledajaké, ale slovo Boha, který vás miluje.

Jenomže reakce posluchačů na Jeremiášovo kázání byla tato: "Zbytečné řeči" (18,12). Jeremiáš je sice dobrý kazatel, ale někdy trochu přeháněl a zbytečně strašil. V kraličtině: *To nic*. Jeremiáš je kazatel, tak je od toho, aby takto mluvil o Bohu a poslušnosti. Ale to víte, o životě toho moc neví. Tam to chodí jinak. Co může prorok vědět o normálním životě, o práci, o zaměstnání, o našich domácích starostech? Poslechneme si ho, ale pak "půjdem za svými úmysly". Je jistě dobré si občas poslechnout nějaké kázání, ale o svém životě si budu rozhodovat sám.

Jeremiáš byl z toho nešťastný. Káže a nic se nemění. Lidé jsou pořád stejní, káže o milosrdenství, ale oni stejně propadají sobectví, káže o odpuštění a smíření, a oni se stejně dál handrkují a chodí k soudu. Jeremiáš má dojem, že mnohá slova Písma, ať dělá co dělá, se prostě vážně neberou. V Jeremiášově době bylo problémem např. dodržování dne odpočinku. A to je přitom jedno z deseti základních přikázání! Každý mu na to řekne: No jo, je to všechno složitější. V dnešní době to vůbec není jednoduché. *A jde si za svými úmysly*.

V takovém rozvažování Jeremiáš dostane příkaz: "Vstaň a sestup do hrnčičova domu a tam ti ohlásím svá slova." To je zvláštní. Kazatel má při přípravě kázání vycházet z biblického textu a ze svého vysokoškolského vzdělání. Ale Jeremiáše Pán Bůh posílá pro inspiraci k hrnčičovi do jeho dílny. Namísto učených knih se má poučit z praxe. A tak jde.

Vidí, jak ten řemeslník usedá k hrnčičskému kruhu, bere do ruky kus hlíny a z hlíny vytváří nádobu: džbánek nebo hrneček či talíř, tak, jak si to představuje, aby se mu to hodilo a aby se mu výsledek líbil. A když se mu to někdy nevydáří, nevyjde to, hlína se nepoddá jeho představě a jeho ruce, tak Jeremiáš vidí, co ten hrnčič udělá: on vezme tu vzdorovitou hlínu, zmačká ji a začne znovu. A dělá to tak dlouho, až nádoba odpovídá jeho představě a líbí se mu.

A Jeremiáš nad tím přemýšlí a říká si: Proč mi to Pán Bůh ukazuje? Mám lidem vykládat o tom, jak jsem byl v dílně a že už konečně chápu, jak musí tvrdě pracovat, jak se jim ledaco nedaří a jak je ten život těžký? Nebo co jako mi Pán Bůh chtěl ukázat? Mluví Pán Bůh k člověku skrze jeho zkušenost?

I stalo se ke mně slovo Hospodinovo. Najednou to, co Jeremiáš viděl, k němu opravdu začalo mluvit. Respektive, Bůh mu jeho vjem spojil se svým slovem. A to je povzbuzení pro všechny kazatele: slovo Boží je živé a přichází někdy jakoby z ničeho nic, zvenčí, shůry, a klidně k tomu užije obrazu ze života, aby posluchači dobře a plasticky slyšeli a viděli, co jim Pán Bůh říká. A jestli takto kázal Jeremiáš, tak v mnohem větší míře takto kázal později Ježíš. On neustále vyprávěl buď historicky ze života nebo i zcela vymyšlené příběhy jakožto podobenství. A na těchto obrazech Boží slovo vyniklo mnohem lépe, než by to dokázaly sebelepší filozofické úvahy.

A co v tomto konkrétním případě znamenalo slovo Hospodinovo? „Cožpak nemohu naložit s vámi jako ten hrnčič, dome izraelský? je výrok Hospodinův. Hle, jste v mých rukou jako hlína v rukou hrnčičových, dome izraelský.“ Jeremiáši, ty to musíš vyřídit své církvi a svému sboru: Já jsem Bůh, svrchovaný a suverénní Pán tohoto lidu, který se shromažďuje v chrámě. Hospodin je Pánem své církve, takže si s ní může nakládat – jako ten hrnčič s hlínou – podle svých vlastních představ a plánů. Ve společenství lidu Božího záleží všechno na představě a díle, na záměru a plánu, který mají nikoliv lidé, ale Bůh. A když jeho představě tato církev neodpovídá, když se nedá těmi jeho prsty tvarovat poddajně jako hlína v ruce hrnčičově, ale začne se jakoby vzpouzet, pak tuto hlínu hrnčič zmačká a přehněte. Církve v Jeruzalémě si tedy musí od Jeremiáše vyslechnout: nemylte se, vy si myslíte, že Pán Bůh vás potřebuje, protože by tu jinak na zemi neměl nikoho, kdo by hájil jeho zájmy, ale

ono to tak není. Ve vašem sboru nemusí zůstat nic tak jak je nebo jak to bylo doteď. Pán Bůh má jasnou představu, k čemu tu jeho lid a církev je a jak má vypadat, a jestliže tato církev tomu neodpovídá, pak on si vytvoří novou nádobu a starou jednoduše zruší. Nikde není v bibli o tom, že by Pán Bůh musel chápat naše potřeby a představy, či dokonce je respektovat a že když my se podřizujeme, měl by se občas podřídít i on. Ne, Bůh je svobodný a svrchovaný Pán. *Hle, jste v mých rukou jako hlína v rukou hrnčářových, dome izraelský.*

No počkej, Jeremiáši, to jak nám teď tady vykresluješ Pána Boha, tak z toho vychází takový panovačný svévolník, despotický vůdce a diktátor, který si může dělat s každým co chce! A my jsme jen hříčkou v jeho rukou, vydání mu bezmocně napospas. To jsi nám chtěl ukázat? Že s tím nemůžeme nic dělat?

A tak to Jeremiáš spěchá ihned vyložit: *Hospodin praví: odvrátí-li se onen pronárod od zla, jež páchal a proti němuž jsem mluvil, budu litovat toho, že jsem zamýšlel způsobit mu něco zlého. Budu litovat.* Tak to je odpověď na otázku, zdali Bůh není despota: on je připraven litovat dokonce nejen toho, že něco zlého vykonal, ale už toho, že zlé zamýšlel. Bůh je ten, který lituje, který se umí slitovat. On není jen tvrdý a nesmlouvavý. Když vy konečně necháte těch svých výmluv, když vy sami obměkčíte svá srdce, Bůh říká: Slituji se nad vámi a nezruším vás jako hrnčír ruší nepovedené nádoby. Zatím ještě dává Hospodin příležitost. Zatím ještě říká: obrát' te se, činite pokání, navrat' te se ke mě. Ano, je tu slovo soudu, ale zároveň s ním i nabídka. To, že Hospodin svoji církev ještě nezrušil, je znamením jeho lítosti nad námi. Je to skoro zázrak, že tu ještě jsme. On nás nechce zničit a zahubit. Vždyť nás stvořil, má nás rád jako miluje matka své dítě. Jemu bylo dokonce svého lidu tak líto, že svého vlastního syna opustil, nechal jej, aby ho lidé ukřižovali, a to všechno proto, aby nepřišel o nás. Ale má-li jeho lid i přes všechnu Boží trpělivost zatvrzelé srdce, které se nedá obměkčit a obrátit, pak platí: *"Cožpak nemohu naložit s vámi jako ten hrnčír, dome izraelský?"* Hrnčířem je Bůh. A říká: Nemyslete si, že vy si mě můžete utvářet podle svých představ. Já jsem svobodný a svrchovaný Bůh. A já si utvářím a formuju vás podle sebe.

Ano, jsou to docela tvrdá slova. A stejně ti jeruzalémští řekli: Řečičky. To nic. Zbytečné řeči. Přitom Jeremiáš jim to řekl jasně: *Navrat' te se už každý ze své zlé cesty, napravte své cesty a své skutky.*

Možná nás zajímá, co měl Jeremiáš konkrétně na mysli. V čem se projevovala neposlušnost a lhostejnost v Jeruzalémě vůči Božímu slovu? Podle toho, co čteme v 17. kap., ta nevážnost se projevovala zcela konkrétně v tom, že si nic nedělali ze 4. přikázání: *Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočnutí Hospodina, tvoje Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých branách.*

Holt desatero. To minimum z minima. A stejně s ním mají jeruzalémští problém. Bibličtí vykladači se domnívají, že Izraelci se nechali strhnout svým pohanským okolím, kterému se hospodářsky dařilo, a oni měli dojem, že zachovávání dne odpočinku je připravuje o jeden pracovní den. Hlavně prý šlo o to, že Izraelci začali v den odpočinku chodit na trh a využívali dne volna ke stavbě svých domů. (17, 21-22) Jeremiáš jim k tomu musí říci: takto projevujete nedůvěru v Hospodina. Když on vás ujistil, že jeden den smíte odpočinout a o nic nepřijdete, pak mu tuto důvěru dejte. Ale Izraelci i potom řekli: To nic! Desatero patří minulosti, dnes je jiná doba.

Ale Hospodin skrze kázání proroka Jeremiáše nepřestává o svůj lid zápasit a říká: Jestliže vy mě neberete vážně, já vás vážně беру. A tak uprostřed těchto těžkých slov zaznívá zvláštní naděje i pro nás: dokud zní slovo Boží, dokud nám Bůh dává čas a příležitost, dokud nám podává chléb a víno, jako gesto smíření, odpuštění a naděje, pak stále trvá čas milosti. Co je to čas milosti? To je čas ke změně.

V té 17. kapitole najdeme i toto pozoruhodné slovo: Když pohané uvidí, že vy šest dní pracujete a sedmý den svítíte jako den Hospodinův, tehdy skutečně poznají, že je mezi vámi živý Bůh a přijdou mu vzdát čest a chválu. Tedy když poznají, že „Kristus nám za škody stojí“. Možná, že vám vaše každodenní cesta do kostela připadá jako bezvýznamná a vlastně čistě soukromá věc. Ale Hospodin tomu přikládá veliký význam a říká: Vy si to neuvědomujete, ale ono to má vliv na vaše okolí a na celý svět. Každý, kdo si v neděli udělá čas, a zanechá obvyklé práce a místo toho jde na bohoslužby, ten to nedělá jen pro sebe, ale vydává tím veliké svědectví okolnímu světu: Jsem-li ochoten kvůli něčemu vstát v neděli ráno, pak to musí být něco opravdu důležitého a významného. Těžko budou lidé slavit Hospodina a vyvyšovat jeho jméno, pokud my sami tak nebudeme činit se zapálením a jasným přesvědčením, proč to děláme. A tak závěrečná Jeremiášova rada zní: Berte vážně Boží slovo, žijte naplno s Bohem a prokážete tím velikou službu svým bližním a všem lidem hledajícím pravdu.

Modlitba: *Pane, přiznáváme, že nemáme odvahu vzít všechna tvá slova vážně. Děsíme se toho, že by znamenala příliš radikální převrat v našem životě. Bojíme se o ztrátu pohodlné zaběhanosti našeho života. Prosíme tě, vysvobď nás z bludného kerubu výmluv svým burcujícím slovem, které, když ho poslechneme, dává život. Amen.*

Přímlybná modlitba: *Pane Ježíši Kriste, u tebe je to pravé odpočnutí. Ale zároveň nás povoláváš, abychom šli a následovali tě, kamkoliv půjdeš. Zveš nás do společenství tvých učedníků, ale zároveň nás zvedáš z kostelní lavice, abychom vstali a šli do tohoto světa s tvou dobrou zprávou. Prosíme, kéž to, co lidem přinášíme je opravdu dobrá zpráva, evangelium. Kéž raději dáváme, než bereme. Kéž se náš sbor zajímá víc lidí než o jejich peníze. Kéž více nabízáme lidem pomoc, než ji od nich požadujeme. Prosíme, uč nás, že dodržovat tvá přikázání je požehnané počínání. Ze žít podle tvého slova náš život zbohacuje. Kéž vydáváme svědectví svým nadšením pro tebe. Kéž ti sloužíme a nenecháme za sebe sloužit jiné. Pane Ježíši Kriste, Tvá přikázání napřimují cestu života. Proto chceme být ve své víře přímí, pravdiví a tvá slova chceme brát s plnou vážností. Prosíme proto za nás samotné. Pracuj s námi, formuj nás jako hrnčír, protože jen tak budou mít z naší víry užitek i druzí, ti za které obvykle ve svých přímlybných prosíme. Amen.*